

Temné slunce

V oblasti fotovoltaických elektráren vznikla klasická bublina, kterou draze zaplatíme. Příští rok půjde na obnovitelné zdroje asi 28 miliard, přičemž většina částky jde na vrub slunečním elektrárnám. Ty však vloni produkovaly méně než dvacetinu elektrické energie z celého mixu obnovitelných zdrojů energie. Podle kalkulací způsobí dotace obnovitelným zdrojům nárůst cen elektřiny pro domácnosti asi o dvanáct procent, a pro podniky dokonce asi o osmáct procent. Což je po ekonomické recesi zejména pro průmysl téměř smrtící rána.

A tak se náhle objevuje přehršle nápadů, jak to řešit, náhle si každý politik uvědomuje, že má problém, ačkoliv celou záležitost předtím dlouhé měsíce ignoroval. Jelikož letošní legislativní okénko je již zavřeno a správný čas na systémové řešení byl loni v době pádu vlády, můžeme pro příští rok vybírat z řešení špatných a ještě horších.

Strategie mrtvý brouk je čistě hypotetická alternativa, měli bychom pak též mrtvý průmysl. Takže hledáme možnost, jak zmírnit nárůst ceny elektrické energie kvůli slunečnímu šílenství, protože nic jiného nezbyvá.

Z principiálního pohledu jsou dvě možnosti bez ohledu na faktické provedení: buď můžeme snížit platby fotovoltaice, nebo energii dotovat. Druhá možnost znamená, že někde zvedneme daně a z veřejných rozpočtů doplatíme fotovoltaice rozdíl mezi přípustným cenovým nárůstem a plnou úhradou jejich nárokové dotace. Tohle řešení je možné i drahé, vše se nakonec zaplatí ze zdrojů České republiky, ale neodstraňuje to morální problém: proč máme všichni doplácet na bublinu a spekulaci na vysoké výnosy z veřejných peněz? Stát napřed musí někde peníze sehnat, tedy půjčit si, nebo zvýšit daně. V takovéhle situaci však není rozdíl mezi platbou z veřejných zdrojů a krácením plateb - tedy nedodržením závazku garantované platby. O stejnou část, jakou chceme dodat z veřejných peněz, můžeme snížit platby fotovoltaice. Když nás zažalují pro porušení smlouvy či diskriminaci a skutečně prohrajeme, zaplatíme to - stejně jako dotaci, ve stejné výši ze stejných veřejných prostředků. Ve výsledku není mezi těmito alternativami ekonomický rozdíl, jen v případě sporů se může stát, že je vyhrájeme - a ušetříme.

Na tyhle věci se musí chytře i systémově

Když však provedeme faktické snížení plateb chytře, ne každý bude moci žalovat, ne každý se skutečně bude soudit a ne každý nakonec vyhraje. Systémovým řešením, které umožňuje i evropská směrnice o obnovitelných zdrojích energie, je naučtování způsobených vícenákladů těmto zdrojům. O co jde? Každá fotovoltaická nebo i větrná elektrárna vyžaduje zálohu nebo operativní dovoz energie na krytí výpadku. Když se slunce schová za mrak nebo vítr přestane foukat, musí okamžitě převzít jejich roli náhradní zdroj. A ten není zadarmo, ať je kdekoliv. To je systémové narovnání podmínek do budoucna, nicméně neřeší náš akutní problém.

Bohužel k časovému limitu stihneme pro příští rok buď jen zavést dotace z veřejných peněz, nebo uvalit paušální daň (či obojí). Jenže problémem jsou fotovoltaické elektrárny zejména z letošního roku, ty připojené před třemi a více lety žádné přehnané výnosy nemají, neboť k výraznému poklesu investičních nákladů došlo teprve nedávno. Řešením však není mytických 50 procent zdanění pro všechny, to je vstupenka na prohrané spory. Je nutné systémově nastavit daň tak, aby odrážela investiční náklady v době výstavby a jejich návratnost. Prostě daň zajistí, aby byl dodržen stejný princip, jako je u ostatních obnovitelných zdrojů, tedy garantovaný návrat investice za přislíbenou dobu životnosti. Tím nebude investice zmařena, investoři budou mít stejné podmínky návratnosti. Jen ti, kdo šli do fotovoltaiky pro spekulativní výnosy, je mít nebudou. Bublina praskne, stát ji propíchne. Za těchto podmínek

budou mít motivaci se soudit jen ti, kdo přijdou o své přehnané výnosy, ale z hlediska principů rovnosti návratnosti investic nebudou poškozeni. Tyto případné spory je šance vyhrát, neboť se neporušuje onen obecný princip garantované návratnosti investic.

Douška na závěr: Líbivě vypadá nápad dotovat energii z povolenek na CO₂ pro roky 2013-2020, které má průmysl slíbené zdarma. I kdyby se skutečně za povolenky dostaly ony magické desítky miliard, problém má v dvacetiletém horizontu rozměr násobně větší. Ale hlavně, ony povolenky by pak průmysl, zejména elektrárenský, musel někde nakoupit - a jejich cena by se okamžitě projevila v nárůstu ceny elektrické energie. Takže zase zdražení. Navíc se stát musí napřed zadlužit, zaplatit úroky a doufat, že ty povolenky alespoň nějak slušně prodá. *Cui bono?* Tato metoda garantuje, že ti, kdo mají nainvestováno do fotovoltaiky, dostanou všechno včetně spekulativních výnosů. To raději zaplaťme z povolenek případné pokuty až po té prohrané arbitráži. Jen tak si můžeme říci: Aspoň jsme to zkusili, bojovali a nebyli za kavky.

Box: Jak vyřešit celý problém s fotovoltaickými elektrárnami, abychom se nemuseli stydět? Zkusme arbitráž, i když ji třeba nevyhrajeme, i po prohře si můžeme aspoň říct, že jsme to zkusili a nebyli jsme za kavky.

Lubomír Lízal
CERGE-EI